

## SPRAWOZDANIE

### Z REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘCIA OBJĘTEGO PATRONATEM HONOROWYM

#### 1. Opis wydarzenia

Ogólnopolska konferencja naukowa na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego pt. **„Rodzinna piecza zastępcza w perspektywie XXI wieku – szanse, zagrożenia, wsparcie”** odbyła się w dniu 11 kwietnia 2018 r. w godzinach 9:00-17:30. Rejestracja uczestników rozpoczęła się o godzinie 8:30. Konferencja odbyła się we Wrocławiu w Centrum Historii „Zajezdnia” przy ul. Grabiszyńskiej 184, 53-235 Wrocław. Organizatorami konferencji byli: Dolnośląska Fundacja na Rzecz Rodzicielstwa Zastępczego „Przystanek Rodzina”, Instytut Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Akademickie Koło Naukowe Studentów Pracy Socjalnej „PO MOC” Uniwersytetu Wrocławskiego.

Na konferencję zaproszono zarówno przedstawicieli świata nauki jak i praktyki. Konferencja została objęta honorowymi patronatami: Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministra Sprawiedliwości, Rzecznika Praw Dziecka, Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego, Prezydenta Wrocławia oraz Koalicji na rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej. Na konferencję zaproszono również Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej oraz przedstawicieli Urzędu Miasta Wrocławia. Gościem honorowym konferencji był Dyrektor Departamentu Spraw Społecznych Urzędu Miasta Wrocławia Pan Jacek Sutryk. W konferencji udział wzięli również przedstawiciele sądownictwa, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, Ośrodków Pomocy Społecznej i organizacji pozarządowych zajmujących się pieczą zastępczą, funkcjonujących w województwie dolnośląskim, jak i przybyłych z różnych stron kraju. Wśród zaproszonych gości należy podkreślić szczególny udział zainteresowanych tematem, czyli rodzin zastępczych, kandydatów na rodziny zastępcze oraz wszystkie inne osoby zainteresowane problematyką konferencji. Z uwagi na ograniczenia organizacyjno-finansowe rejestracja odbywała się poprzez formularz elektroniczny, dostępny na stronie <http://www.przystanekrodzina.pl/konferencja> i trwała od 14 do 31 marca 2018r. W tym okresie chęć udziału w konferencji zgłosiło 167 osób, na 200 przewidzianych miejsc. Ostatecznie w konferencji uczestniczyło łącznie aż 156 osób. Tak duża liczba uczestników wydarzenia wskazuje na potrzebę organizowania tego typu wydarzeń w przyszłości, jako okazji do stworzenia przestrzeni do dyskusji i debaty. Jednocześnie upublicznienie wydarzenia staje się okazją do promowania rodzicielstwa zastępczego w naszym kraju.

Spotkanie konferencyjne składało się z czterech paneli: naukowego, pomocowego, praktycznego i prawnego, i zakończyło się debatą podsumowującą. W przerwach między sesjami uczestnicy mogli obejrzeć wystawę prac plastycznych dzieci z zawodowej rodziny zastępczej „Za górami, za lasami”, mieszkającej w powiecie jeleniogórskim. Wydarzenie było w całości moderowane przez dziennikarza naukowego - Rafała Motriuka.

Konferencja została zainaugurowana wystąpieniem Pani Prodzikan ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą dr hab. Marceliny Zuber, z Instytutu Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Pani dr hab. Iwony Taranowicz, Kierownika Zakładu Socjologii Stosowanej i Pracy Socjalnej z tej samej jednostki naukowej.

Wystąpienie obu Pań było jednocześnie wprowadzeniem uczestników w panel naukowy, którego przewodniczącym był dr hab. Hubert Kaszyński z Instytutu Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Przewodniczący sesji wygłosił prelekcję na temat **„Rodzina jako wspólnota dialogu”**. W swoim wystąpieniu wyszedł od ram ogólnych rozumienia rodziny, podkreślając że jest ona podstawową komórką życia społecznego, przechodząc następnie do ram szczegółowych, których w tym przypadku istotą rozumienia rodziny jest dialog. Dialog to relacja pomiędzy członkami rodziny, mimo że jest niezbędny, nie zawsze jest czymś przyjemnym, ponieważ członkowie rodzin posiadają tzw. „mikrouszkodzenia”. Te „mikrouszkodzenia”, według Huberta Kaszyńskiego, to traumatyczne doświadczenia, takie jak różnego rodzaju krzywdy, które muszą zostać zidentyfikowane i nazwane, aby można było je przepracować, i dojść do wspólnego porozumienia. Doświadczenia te mają istotne znaczenie w procesie budowania relacji opartej na dialogu, szczególnie w rodzinie zastępczej. Prelegent zaznaczył jednocześnie, że aspekt biologiczny nie jest tym samym wystarczającym, aby zdefiniować rodzinę.

Następnym głosem w panelu naukowym było wystąpienie dr hab. Doroty Moroń z Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego. Tematem wystąpienia był **„System pieczy zastępczej w III RP- w kierunku rodzinnych form opieki”**. Prelegentka przywołała dane statystyczne, wskazując na trwający proces instytucjonalizacji pieczy zastępczej. Mimo, iż na przestrzeni lat zmniejszyła się liczba wychowanków domu dziecka (w 1950 r. w placówce opiekuńczo-wychowawczej przebywało średnio 120 dzieci, a w 2016 roku średnia liczba w tejże placówce to 16 wychowanków), to sytuacja jest równie niepokojąca. Aktualnie liczba placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej jest większa, niż kilkadziesiąt lat temu. Podyktowane jest to głównie mniejszą ilością podopiecznych przypadających na jedną placówkę. Wśród problemów, z którymi dzisiaj boryka się piecza zastępcza Dorota Moroń wskazała na aspekt piętna, którego doświadczają wychowankowie pieczy instytucjonalnej. **Podkreśliła, że wciąż ok. 10% dzieci poniżej 10 roku życia trafia do placówek, a nie do jednej z najbardziej optymalnych form pieczy zastępczej, jaką jest rodzina.**

Następnie swoje wystąpienie wygłosiła dr hab. Agnieszka Golczyńska- Grondas, prof. nadzw. Instytutu Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego. Prelegentka mówiła **„O potrzebie pogłębionej pracy terapeutycznej z wychowankami pieczy zastępczej- na podstawie case study biografii absolwentów dorosłych wychowanków pierwszych łódzkich rodzinnych domów dziecka”**. Podczas swojego wystąpienia ww. zwróciła uwagę na trudności emocjonalne i społeczne, z którymi borykają się

wychowankowie pieczy instytucjonalnej, podkreślając tym samym potrzebę pogłębionej pracy terapeutycznej, jako istotnej formy wsparcia tych osób.

Kolejne wystąpienie zatytułowane: „**Wsparcie rodziny zastępczej i umieszczonego w niej dziecka w kontekście współpracy przedstawicieli służb społecznych**” było autorstwa dr Magdaleny Arczewskiej z Instytutu Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego. Prelekcja oparta była na konkluzjach pochodzących z analizy jakościowych badań empirycznych. Badania były realizowane wśród zawodów pomocowych: sędziów rodzinnych, kuratorów zawodowych, asystentów rodziny, pracowników socjalnych, oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych działających na rzecz dziecka i rodziny. Z wystąpienia Magdaleny Arczewskiej wynikało, że sędziowie rodzinni mają nikłą wiedzę na temat środowiska rodzin zastępczych, w tym m.in. na temat organizacji pomocowych działających w tym obszarze. Zupełnie inaczej sytuacja przedstawia się wśród kuratorów, którzy wykazują się wiedzą na temat potrzeb rodzin zastępczych, nad którymi sprawują nadzór. Główny wniosek prelegentki zwrócił **szczególną uwagę na konieczność współpracy wielosektorowej podmiotów skoncentrowanych na rodzinie zastępczej, w której największą wartością jest umieszczone w niej dziecko.**

Panel naukowy zakończył się wystąpieniem Elżbiety Matusiak - Prezes Fundacji „Projekt Roz”, prowadzącej placówkę opiekuńczo – wychowawczą typu rodzinnego w Krakowie. Prelegentka w wystąpieniu pt.: „**Zaopiekuj się opiekunem**” zwróciła uwagę jak ważny w pieczy zastępczej jest właśnie opiekun. Ww. podkreśliła trudności jakie pojawiają się wraz z pełnieniem funkcji rodzica zastępczego. Elżbieta Matusiak przypomniała wszystkim uczestnikom konferencji, że *rodzic zastępczy* wpisany jest do rejestru zawodów, jednak poza wykazem brakuje uregulowań dotyczących praw, wynikających z wykonywanych czynności zawodowych. Prelegentka zakończyła swoją wypowiedź prezentacją filmową, przygotowaną wraz ze swoimi wychowankami, zwracając uwagę uczestników na proces socjalizacji i rozwój dzieci. Jednocześnie wystąpienie prelegentki było wprowadzeniem w panel praktyków.

Pełen emocji panel praktyków składał się z wypowiedzi osób tworzących rodzinne formy pieczy zastępczej- czyli zastępczych opiekunów. W tym panelu swoje wystąpienia wygłosili kolejno: Katarzyna Klimiuk – Bibik, Daniela Godlewska, Aleksandra Nawrocka, Agnieszka Arbaszewska, Małgorzata Paszkowska oraz Gabriel Majchrzak.

Katarzyna Klimiuk- Bibik to przedstawicielka rodziny zastępczej niezawodowej, a jej wystąpienie nosiło tytuł „**Rodzina zastępcza jako misja**”. W prelekcji ww. podkreśliła wartość grupy samopomocowej, którą tworzy wspólnie z innymi rodzinami zastępczymi. Jest to bardzo atrakcyjna forma wsparcia, w której rodziny zastępcze wymieniają się doświadczeniami, podejmują wzajemne inicjatywy pomocowe, jak również integrują się na zorganizowanych wyjazdach. Grupa działa zarówno w przestrzeni wirtualnej jak i realnej.

Kolejna prelegentka Daniela Godlewska w wypowiedzi pt. **„Rodzina zastępcza a rodzina biologiczna-trudne relacje”** przedstawiła swoje przemyślenia w odniesieniu do relacji pomiędzy członkami w systemie rodziny zastępczej oraz relacji rodziny zastępczej z rodziną biologiczną dziecka.

Aleksandra Nawrocka, przedstawicielka zawodowej rodziny zastępczej z Krosna Odrzańskiego, w prezentacji pt.: **„Mam umowę na zastępstwo”** poruszyła m.in. kwestię zarobków pełniącego funkcję rodzica zastępczego. Agnieszka Arbaszewska i Małgorzata Paszkowska przygotowały wspólne wystąpienie przedstawiając **„Rodzinę zastępczą jako imperium mocy”**. Obie prelegentki pochodzą z Gliwic. Tworzą zawodowe rodziny zastępcze i prowadzą Stowarzyszenie „Pod skrzydłami” działające na rzecz rodzicielstwa zastępczego.

Ostatnie wystąpienie w tym panelu należało do Gabriela Majchrzaka, autora książki **„Niemożliwe nie istnieje”**, wychowanka systemu instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 1999-2008. Uczestnicy konferencji mieli możliwość wysłuchać narracji autobiograficznej prelegenta, pełnej wątków trajektorii cierpienia i bezładu, którą przedstawił w niezwykle poruszający sposób. Retrospekcja życia ujawniła punkty zwrotne w biografii autora, które niewątpliwie wpłynęły na kształtowanie tożsamości pozytywnej. Ponadto ww. jest żywym dowodem na to, że przełamywanie wzorców życia rodzinnego jest możliwe, przy świadomości tego kim się jest, kim się chce być i odrobinie wsparcia tzw. ”znaczących innych”.

W panelu pomocowym pierwsza wystąpił Lidia Zeller (Prezes Stowarzyszenia, Częstochowskie Centrum Wsparcia Rodziny – Organizator Pieczy Zastępczej). Prelegentka opowiadała o **„Pracy z rodzinami zastępczymi, w ramach zadania zleconego organizacji pozarządowej na przykładzie działań Stowarzyszenia „DLA RODZINY” w Częstochowie”**. Wypowiedź ww. zawierała cenne przykłady realizowanych działań i projektów, których celem jest wsparcie i pomoc skierowana na rodziny zastępcze, w tym wychowanków pieczy zastępczej.

Kolejny prelegent - Kazimierz Ździebło – przedstawiciel Fundacji „PozyTYwka” w swojej prezentacji pt.: **„Miłość – czy to wystarczy? O pomocy psychologicznej dla dzieci i rodzin z pieczy zastępczej”**, zwrócił uwagę na potrzeby psychiczne dziecka takie jak np.: potrzeba miłości, bezpieczeństwa, akceptacji, które powinny być zrealizowane w każdym środowisku rodzinnym. Niezrealizowane skutkują: niską samooceną, trudnościami w nawiązywaniu kontaktów interpersonalnych, poczuciem wstydu, poczuciem winy itp. Kazimierz Ździebło w wypowiedzi podkreślał, że pewne problemy, z którymi borykają się wychowankowie rodzin zastępczych powinny być rozwiązywane lub wysłuchane przez profesjonalistę, czyli osobę, posiadającą wykształcenie i kompetencje do tego typu wsparcia.

Agnieszka Palka z Fundacji EY z Warszawy w swoim wystąpieniu **„Rodzic w zastępstwie mamy i taty - zawód i rola”** skupiła się w wypowiedzi na rodzicach zastępczych oraz ich potrzebach. Podstawą dobrego funkcjonowania rodziny zastępczej jest zadowolony rodzic zastępczy. Nie może on zapominać o swoich

potrzebach i skupiać się wyłącznie na dzieciach, ponieważ zmęczony, nie będzie w stanie im pomóc ani o nie należycie zadbać. Fundacja EY bardzo silnie podkreśla ten aspekt rodzicielstwa zastępczego i z tego powodu organizuje wiele szkoleń kierowanych właśnie do rodziców.

Łukasz Sadkowski z Koalicji na rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej opowiadał o **Stworzeniu i wdrożeniu narzędzia badawczego, służącego weryfikacji procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w powiatach.**

Jako ostatnia w panelu pomocowym wystąpiła Marta Kacprzak z firmy Objectivity Bespoke. Prelegentka w oparciu o doświadczenia firmy Objectivity przybliżyła ideę wolontariatu pracowniczego, jako jednej z efektywnych form wsparcia, skierowanego na potrzebujących. Prezentacja Marty Kacprzak nosiła tytuł „**Wolontariat pracowniczy na rzecz rodzin zastępczych**”.

W panel prawny wprowadziły uczestników konferencji Anna Matuszewska, Sędzia Sądu Rejonowego w Lubinie, Przewodnicząca III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich oraz kurator zawodowa Alina Prusinowska-Marek z Grodziska Mazowieckiego koło Warszawy. Anna Matuszewska mówiła o **Prawnych i instytucjonalnych perspektywach działań na rzecz dziecka, rodziny zastępczej i rodziny biologicznej.** Alina Prusinowska-Marek poruszyła temat **Realizacji art.3 ust.2 Ustawy o Wspieraniu Rodziny i Systemie Pieczy Zastępczej – model teoretyczny a praktyka.**

Konferencja zakończyła się debatą podsumowującą obrady w sekcjach, której przewodniczył Hubert Kaszyński. Meritum dyskusji skoncentrowane było na dwóch zagadnieniach:

***Jak wygląda dziś współpraca między Organizatorem Pieczy Zastępczej (zwanym dalej OPZ), a rodziną zastępczą? Dyskusja w tym obszarze była próbą diagnozy „jak jest”?***

W odpowiedzi pojawiły się treści dotyczące roli koordynatora w życiu rodzin zastępczych. Zwrócono uwagę na relację wymienionych podmiotów, która dziś zdaniem uczestników debaty sprowadza się do czynności kontrolnych. Tym samym sytuacja ta wskazuje na niesymetryczność relacji, w której nadrzędną rolę pełni koordynator a rodzic zastępczy mu podlega. Tak budowana przestrzeń współpracy jest zdaniem uczestników debaty przykładem przedmiotowego traktowania, które dalekie od dialogu, wywołuje u rodziców zastępczych frustrację i rozczarowanie. W efekcie może być przyczyną częściowego wycofania ze współpracy z instytucją w chwili, kiedy można i powinno się prosić o wsparcie. Sytuacja ta powoduje również rozbieżności w definiowaniu potrzeb rodzin zastępczych przez przedstawicieli OPZ -ów. Podkreślenia wymaga konkluzja, że obecnie funkcjonujące rodziny zastępcze są najlepszym ogniwem relacji z pierwszej ręki na temat blasków i cieni rodzicielstwa zastępczego. Negatywna ocena współpracy Organizatora Pieczy Zastępczej z rodzinami zastępczymi nie sprzyja promowaniu idei rodzinnej pieczy zastępczej, a wręcz osłabia jedną z najważniejszych, alternatywnych dla dziecka form, jaką jest środowisko rodziny zastępczej.

## ***Drugie zagadnienie dotyczyło pytania „Jak miało, czy powinno być”?***

Postulaty, które wnieśli uczestnicy debaty koncentrowały się na potrzebie wspierania rodzin zastępczych przez pracowników ośrodków pomocy społecznej. Istota wsparcia jest relacją pomocową, opartą na poczuciu bezpieczeństwa i zaufania. Przy czym relacja ta jest dwukierunkowa. Fundamentem tej relacji jest podejście podmiotowe, a więc takie, które pozwala koncentrować się na człowieku nie na problemie. Pozwala dostrzec rodzinę funkcjonującą zarówno w sferze publicznej, jak i prywatnej. Jest to wreszcie prawo rodzin zastępczych do życia w „normalności”, czyli tworzenia naturalnych i optymalnych dla rozwoju przyjętego dziecka warunków. Wsparcie, o którym mowa pozbawione jest oceny. Jest to jednocześnie postulat rozdzielenia funkcji kontrolnej, w tym oceny rodziny zastępczej od jej wspierania przez koordynatora.

## **2. Informacje na temat Patronów**

Konferencja była objęta patronatami honorowymi: Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministra Sprawiedliwości, Rzecznika Praw Dziecka, Wojewody Dolnośląskiego, Prezydenta Wrocławia i Koalicji na rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej.

Informacje o patronach znajdowały się we wszystkich przygotowanych materiałach w uzgodnionym z patronami formacie (przykład: <http://www.przystanekrodzina.pl/organizatorzy-partnerzy-i-patronaty> )

## **3. Zrealizowane działania promocyjne związane z przedsięwzięciem**

W związku ze zorganizowaną Konferencją zostały przeprowadzone działania promocyjne głównie w mediach elektronicznych (strona <http://www.przystanekrodzina.pl/konferencja> i <http://www.socjologia.uni.wroc.pl/Wydarzenia/Konferencja-naukowa-Rodzinna-pieczka-zastepcza-w-perspektywie-XXI-wieku-szanse-zagrozenia> ) oraz w mediach społecznościowych (<https://www.facebook.com/events/155033375215936/> ). Wysłano zaproszenie otwarte przez newsletter Sektor 3, jak również w wiadomościach na portalu [www.ngo.pl](http://www.ngo.pl) .

Na Konferencji pojawiła się lokalna telewizja TVP3 we Wrocławiu i przygotowała krótki materiał w oparciu o wypowiedzi uczestników Konferencji (<http://wroclaw.tvp.pl/36759208/domy-dziecka-czy-rodziny-zastepcze>). Po konferencji otrzymaliśmy zaproszenie do Radia Rodzina (<http://www.radiorodzina.pl/18765,przepis-na-rodzine-2-dlaczego-potrzebne-sa-rodziny-zastepcze-posuchaj/> ) i audycji Polskiego Radia Dzieciom - Strefa Rodzica.

Ponadto wszyscy uczestnicy, zgodnie z życzeniem, otrzymali przygotowane Certyfikaty w postaci papierowej (podczas konferencji) lub elektronicznej (drogą mailową po konferencji).

*Akceptacja:*

*10 maja 2018r.*

*Małgorzata Sawicka – Prezes Zarządu Fundacji Przystanek Rodzina*

*Dr Monika Wiktorowicz- Sosnowska Uniwersytet Wrocławski, Instytut Socjologii*

*(Data i miejsce)*

*(Podpis organizatorów)*